

a sok pénzzel és erőbefektetéssel létrehozott ál-identitásukat. A megmaradt leírásokból is kifehéřített mondatokat és mondatrészeket a hatóság, hogy védjék a közönségkapcsolat erősítése céljából meginterjúvolt kémekek titkos identitását. Ez a munka a kiállítás legérdeke- sebb darabja, nemcsak azért, mert a folyama- tot és azt az interakciót mutatja be, ahogy a titkosság alakul, hanem a kémprofilok (melyek hasonlóak a magyar titkosszolgálati levéltárnak a kutatók részére kiadott, kifehéřített anyaga- ihoz) elolvasása utána körülnézünk a teremben és elkezdjük magunkban megfogalmazni a kiál- lítás mellettünk álló látogatójáról a profil leírást – Magid stílusában.

Tényleg az lenne a kiállítás célja, hogy a nap- jainkban amúgy is csúcsra járatott paranoiás összeesküvés elméleteknek újabb lökést adjon? SEAN SNYDER *The Site* (2004–2005) című fotó- inak, melyeket Szaddam Husszein elfogásakor készített arról a nyomorúságos helyről, ahol a volt iraki elnök bujkált, az a célja, hogy meglás- suk, a világ csak egy a média által létrehozott illúzió, egy Mátrix. Ennél érdekesebb a dél-koreai DONGHEE KOO filmje, melyen egy kör alakú asz- tal körül ülnek napjaink tipikus alakjai: részt vesz- nek ugyan egy ismeretlen célú rituálén, de persze csak a laptopjukhoz vagy az okostelefonjukhoz hozzá- nőtt embereként. Az asztalon maszkban, meztelen kardot tartó férfi forog körbe addig, míg a kimerültségtől összeesik, de ezzel már az asztal körül ülők nem tudnak mit kezdeni. Hiába valami titkos társaság tagjai, már nincsen titok. Nincsen se beavatás, se titkos tudás, se veze- tők, se összeesküvők, se tudatmódosítás. Ez már Schmidt megvalósult ideális világa.

A kiállítás egyik kurátora, ALEXIS VAILLANT felteszi azt a kérdést, hogy a társadalom és a művészet viszonya nem írható-e le a titkos tár- saságok és a társadalom viszonyával. Nagyon félek, hogy ez a kérdés arra a felvilágosodás- ban gyökerező elitista művészetfelfogásra épül, ami ellen Baudelaire és követői a 19. szá- zad közepétől már elég hatékonyan lázadtak, az elfogyasztott ajzószerektől függetlenül. A kiállítás gondosan, tudatosan kerül minden olyan alkotást, amelynek „politikus” műként talán helye lehetett volna a németországi kiál- lításon, például olyan témákkal kapcsolatban mint a nácik titkos társaság kultusza vagy a zsidó összeesküvés elméletek, vagy esetleg a különböző vallások titkos társaságként való bemutatása. Attól is félek, hogy ez a kiállítás a frankfurti Schirnben egy még tragikusabb vonulatra mutat rá: a mai Németországban újból jelentőséget kapott az én és a másik elválasztása. Soha nem volt még ekkora igény az alternatív valóságok létrehozására. És a művészet az utolsó politikailag korrekt eszköz, amivel ez végrehajtható. Ehhez pedig a titkos társaságok meta-történetei csak az alibit adják.

Láng Eszter

Fekete, fehér, hétköznapi, Dorel Găină-féle színekkel

A Fekete, fehér, hétköznapi nemzetközi biennáléről és a kapcsolódó Nonpiktúra piktúra projektről

↳ Szatmárnémeti, Románia

↳ 2011. április 15 – november

Másodszor rendezte meg a szatmárnémeti Művészeti Múzeum (Vécsey-palota) a meghívásos biennálét, melyhez több program is kapcsolódik, egy – időben mintegy fél évet átfogó – projekt részeként. Ennek mozgatói, kitalálói, szervezői és megvalósítói a múzeum kreatív vezetője, FELICIA GRIGORESCU művészettör- ténész mellett DOREL GĂINĂ, a román posztmodernizmus egyik neves képvise- lője, a kolozsvári Ion Andreescu művészeti egyetem tanára, a múzeum gyakran meghívott vendége, továbbá CRISTINA OPRIȘA és ADRIAN GOLBAN szatmári

Kiállításenterőről MOLDAVAY KATALIN munkáival Fekete, fehér hétköznapi biennálé, © Fotó: Láng Eszter

VALER SASU
Káderek fehérből, installáció, © Fotó: Láng Eszter

ADRIAN GOLBAN
Tényállapotok, © Fotó: Láng Eszter

képzőművészek voltak. Hogy a politikai határok ma már mennyire nem számítanak, többszörösen bizonyítja e biennále is, egyrészt azzal, hogy vele egy időben látható (június végéig meghosszabbítva) a debreceni Modemben a nagyvárad 35-ös Műhely kiállítása, de az a tény is, hogy Debrecent „szomszédvárosként” hívták meg a kiállításra LÁNG ESZTER és DURUCSKÓ ZSOLT személyében. A nagyvárad párhuzamos kiállítása pedig azért érdekes szempontunkból, mert az ottani művészek egyik legaktívabbja, Dorel Găină (aki időközben Kolozsvárra került), mint „szárguló riporter” határokon, régiókon, városokon átívelő tevékenységével köt össze nemzeteket, művészeket és hétköznapi embereket, építve a barátság hetvenhét tornyú masszív épületét, anélkül hogy ezt különösebb érdemnek tekintené, de annál inkább mindennapi, természetes létformájának. A nagyvárad 35-ös Műhely ifjonti kreativitása ily módon él tovább, nemcsak az ő személyében, de a többiekében is: a szatmárnémeti fekete-fehér biennalén közülük ketten szerepeltek: ONUCSAN MIKLÓS és DAN PERJOVSCHI.

A főleg installációkból és objektvekből álló biennále anyagát három teremben helyezték el. Perjovschi előadása vezette be a programot, hangsúlyozva, hogy a képzőművészetnek ma nem az az elsődleges feladata, hogy valamely esztétikai ízlésnek feleljen meg, sokkal fontosabb az üzenetközvetítés. Bizony, a konzervatív szatmári közönség egy része némi gyanakvással fogadta művészetfelfogását és művészetének performatív, spontán jellegét, ám a nyitottabb többség örömmel ismerkedett az új gondolatokkal.

Perjovschi nagy, fekete, 2,5 x 1 méteres táblákra készítette el munkáit performansz-szerűen, frissen, a kiállítás napján. Gyors, határozott vonalakkal dolgozott, teleszórta látszólag esetleges, ám mégis egységessé összeálló kis krétarajzokkal és feliratokkal a fekete alapot, a kiállítás témájának – hétköznapi –, s egyúttal a hely, a szűkebb és tágabb környezet spontán hatásainak megfelelően. Volt utalás az átlagember mindennapjaira (reggelizés, munkába menés, hivatal, egy pohár a barátokkal, hazaút, vacsora, tévé, alvás), a hazára, az anyanyelvre, amit a külföldiek helytelenül használnak, a betonból épített városra, az Európai Unióra (Geopolitikai lecke), a jövőre és a jövő elvesztegetésére, a természetre („láttam egy napraforgómezőt, az összes virág hibás irányba nézett”), a közösségre és egyénre. A fal egy részét noteszlapjai borították. Perjovschi egyébként állandóan rajzol, noteszfüzete mindig nála van, aztán ezeket a lapocskákat vagy szétszórja a kiállítóteremben vagy falra applikálja. Rajzai leegyszerűsítettek, látszólag keveset használ a iaşi képzőművészeti főiskolán elsajátított hagyományos ismeretekből, ámde reflexív üzenetei mindenkihez eljut-

Carmen Vasile multimédia művész
© Fotó: Dorel Găină

nak. A világban végbemenő folyamatokat, történéseket erős kritikai érzéssel, olykor humorral kommentálja, rajzolja. Mindenképpen figyelmet érdemel és kap, épp szokatlansága, egyszerűsége, mássága miatt. Aki a művészet „örök” voltát keresi, természetesen csalódní fog, s erre már csak egy ráadás, hogy Perjovschi a kiállítás végén a munkáit meg szokta semmisíteni. (Ez most Dorel Găină programjának bevezetéseként történik meg, amikor LUCIANA TĂMAȘ performansként, sárga gumikesztyűt öltve letörli, eltünteti a táblákról Perjovschi krétarajzait.) A teremben találjuk még VALER SASU két erőteljes, biztos kézzel megrajzolt, pontos, alapos anatómiai ismereteket tükröző szénrajzát (*La vie en noir et blanc I. és II.*), valamint ADRIAN GOLBAN szobrászművész *Tényállapotok* című kompozícióját műanyag tányérok, evőeszközökből és élemtartó dobozokból, részben fekete tere festve, részben égetéssel (déflagration) és más módon roncsolva, újszerű décollage-ként. Golban egy további munkája, „*Végtelen oszlopa*” az első teremben látható: fekete és fehérre festett margarinos dobozokból összeállított mű. Már önmagában a címválasztás is kihívás (a cím eredetileg Brâncuși 1938-ban felállított emlékoszlopáé), hiszen a Târgu Jiuban felállított Brâncuși-mű a maga monumentalitásával és anyagával (mintegy 30 m magas és 30 tonna tömegű, öntvényekből épített alkotás) az örökkévalóságnak készült, ezzel szemben Golban munkája szándékoltan efemer, ahogy az egész kiállítás is, példázva, hogy minden múltékony, s emberi idővel mérve az a néhány ezer vagy tízezer év, amit a történelemben átélünk, s a kevés megmaradt tárgyi emlék a világegyetem vagy a Föld életéhez képest épp olyan rövid időt fog át, mint a néhány napra, hónapra vagy évre szánt mű (performansz).

Ebben a teremben kapott helyet ONUCSÁN MIKLÓSNAK a kiállítás axiomájaként is felfogható kivetített műve, a következő mondattal: „A fehér a használatban megkopik és sötétebbé válik, a fekete pedig a használatban világosodik. Ily módon a fehér egy teljesen elkoptatott fekete, és a fekete egy teljesen elkoptatott fehér.” A nagyváradi FEKETE TIBOR hasonló munkával van jelen. Az ő vetítővásznán ez olvasható: „No Image Available”. Kiállította emellett multimédiális munkájának fotóit, amelyek egy gépkocsi szélvédőjére hulló esőről és a mögötte homályosan látható világról készült videómunka (*Párhuzamos világok*) részletei. LOLA SCRIPOR (*Underwater – Shark attack*) a hétköznapi és a művészet között viszonyt célozta meg, amelyet a mindennapok feletti, nem konvencionális jelenségként fogalmazott meg. Valer Sasu itt elhelyezett installációjának klasszikus gipszbüszttjei a fal felé tekintenek, ahol fekete, torz tükörképként belső portréjuk vizualizálódik. A belső kiállítóterem főleg a nagyobb installációknak adott helyet. MOLDOVAY KATALIN Szatmárról Baden-Badenbe elszármazott grafikusnak térelválasztó tex-

tilje (*Zászló*) és levegőben lógó objektjei láthatók itt, köztük *A szeretet nevében* című, puha, fehér anyagból varrt figurákból összeállított munkája, valamint a spontán ötletből adódó, befáslizott *Beteg zongora*.

Jómagam egy mikrobusznyi leselejtezett könyvből építettem installációt (*Rekviem a természetért*), melyet fekete vászonnal vontam be, mintegy a gyász jeleként – amihez papírszeletelő gépben felvágott fehér papírosból emelt életfa és boglyák csatlakoztak (mögöttük fekete polcon tükrös háttérrel világító fehér mécsesek fokozták a gyász hangulatát). A mű a természet megdölgondolatlan felélésére kívánta ráirányítani a figyelmet. GABRIELA LUCIANA KIRÁLY installációja (*Fehér fák*) a mesterséges és a naturális kontrasztját használta fel, az előzőhöz hasonló utalással. LIVIU SCRIPOR falon elhelyezett munkája is a konceptuális vonalba illeszkedett (*Hogyan tanult a romantikus virtuóz az illuminista sarlatántól*). DURUCSKÓ ZSOLT két kisméretű papírkollázs-szal volt jelen (*Kapu I. és II.*). A teremben találjuk még LUCIANA TĂMAȘ minuciózus, ámde a szigorú kiállítási feltételeket figyelembe nem vevő (azaz szürke árnyalatos) festményét (*Trofikus lánca*). Sokkal érdekesebb ennél a középső, „Perjovschi-teremben” bemutatott installációja: az Európai Unió sarlóból készített szimbólumával tükröt tart elénk, és óhatatlanul eszünkbe idézi a kommunizmus sarló-kalapácsos jelképét is.

Dorel Găină a biennáléra reflektálva 2011 május 14-én este, a romániai *Múzeumok éjszakáján*, miután Perjovschi rajzait a fekete táblákról Luciana Tămaș rituálisan letörölte, harminc üres, vakkeretre feszített, fehér vásznat akasztott

LINNI ENIKŐ
festménye, Nonpiktúra piktúra, © Fotó: Dorel Găină

LÁNG ESZTER
festménye, Nonpiktúra piktúra, © Fotó: Dorel Găină

The Expo – SZTRHARSZKY KÁLMÁN, DOBRIBAN EMIL, JEREMIÁS BIANCA
festményei, © Fotó: Dorel Găină

rájuk és a falakra, s szétszított mintegy 35 verset is (saját szövegeit) meghívott művészbárái és a közönség között. Az improvizatív elemeket tartalmazó happening nagy publikum előtt zajlott: a versekből CAROL ERDŐS, a szatmárnémeti Északi Színház román társulatának színésze olvasott fel, majd a résztvevők grafitral és szénnel felírták a szövegeket az üres vászra. Ezután a művészek kaptak egy vagy két, 20 x 20 cm-es, lealapozott, vakkeretre feszített vászrat, s három hetet arra, hogy megfessék a választott szöveg által inspirált, immár színes képeket. (Mindaddig a fekete-fehérről szól a történet, *Nonpiktúra Piktúra* címmel).

2011. június 8-án délután újabb happeninggel, immár *Piktúra Nonpiktúra* néven folytatódott a projekt. Az elkészült színes képeket a megírt vászra elé akasztották, így a nagyobb most keretté, alappá változott. Ez a fázis is közös tevékenységként zajlott: a jelenlevők együtt rendezték a tárlatot. 57 művész hozott vagy küldött munkát, a szatmáriak mellett Kolozsvárról, Nagybányáról, Nagyváradról, Nagyenyedről, Segesvárról, Tordáról, Bukarestből, Debrecenből és máshonnan Izgalmas, játékos, friss alkotások születtek, melyek egy része

talán a múzeum gyűjteményébe kerülhet egyszer. Jelenleg az így létrehozott kiállítás látható.

A következő fázisban Dorel Găină költőket kér fel, hogy a színes képekre írjanak verset, melyek majd egy újabb, várhatóan temesvári kiállításon hangzanak el. A projekt negyedik (és lehet, nem is utolsó) részeként novemberben, amikor már lehullanak a levelek a fákról, és a természet elveszti színeit, land arthoz szolgálnak a festmények: Kolozsváron és/vagy Szatmáron a kopár fákra kerülnek pár órára, hogy így színesítsék a télre készülődő természetet. Land art, nem land art, posztmodernizmus vagy nem, van ennek az egésznek valami szívet melengető, romantikus felhangja! Zárásul álljon itt Dorel Găină két verse: I. az elhagyatott remény / fekete szárnyai / a paradicsom-test / húsába vésődtek / s most csendben arra várnak/hogy az ígért felhők / új kék egeket hozzanak. II. festéktől elnehezült szárnyú angyalok / repülni próbálva fogolyként vergődnek / hiába! / jobb lenne kivárniuk / az őszi nagy esőket / talán a repülés is sikerülne / azután.

1 Vasile Tolan, Mirela Traistaru, Torino Bocaniciu, Dobriban Emil, Linni Enikő, Kőműves Andor, Ioana Popa, Feleki Károly, Andrei Budescu, Alexandru Rădulescu, Diana Dragan Chirilă, Eugen Savinescu, Barabás Zsuzsanna, Laura Ghinea, Aurelia Călinescu, Nicolae Suci, Itu Valentin, Dorel Topan, Anghel Negrean, Brojboiu Gabriel, Liviu Nedelcu, Valer Sasu, Mira Marincas, Olimpia Lazar, Alina Staicu, Georgiana Brandt, Madalina Surducan, Filep Norbert, Levente Fodor, Andreea Sâmpălean Cismașiu, Jeremiás Bianca, Andrei Bakó, Balog István, Dorel Găină, Dorel Petrehuș, Cristina Gloria Opreșă, Iana Opreșă Sulyok, Sztrharszky Kálmán, Lola Scripor, Liviu Scripor, Maria Olteanu, Felicia Grigorescu, Minerva Radu Marginean, Iulia Ciobanu, Vasile Tuns, Lázin Csaba, Maria Rezei, Pop Corneliu, Nyiri Zoltán, Nyiri Angéla, Székely Tünde, Diana Varga, Láng Eszter, Radu Șerban, Paul Liviu, Adrian Golban